

ИСТОРИЯ И КУЛТУРА НА ДРЕВНА ГЪРЦИЯ ЗА СТУДЕНТИ, ИЗУЧАВАЩИ НОВОГЪРЪЦКИ ЕЗИК HISTORY AND CULTURE OF ANCIENT GREECE FOR STUDENTS OF MODERN GREEK

Δημήτριος Ι. Ρουμπός. *Ιστορία και πολιτισμός της Ελλάδας. Προϊστορικά χρόνια – βυζαντινό*. Велико Търново: Регионална народна библиотека „П. Р. Славейков“, 2019, 191 стр. ISBN 978-619-7173-22-2

Доц. д-р Димитрис Йоаннис Румпос е дългогодишен преподавател (от 2010 г. насам) по *Теория и история на културата (История и култура на Гърция)* в Катедра „Класически и източни езици и култури“ при Филологическия факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Титуляр е и на лекционни курсове за специалности „Приложна лингвистика“ и „Балканистика“ – „История и култура на Гърция“, „Европа и Гърция – култура, политика, дипломация“, „Реалиите в превода“, „Превод на документи“; както и лекционни курсове в магистърска програма на Филологическия факултет на ВТУ по „Транслатология с балкански език и с два чужди езика (новогръцки)“.

Научните му интереси са насочени в широкия спектър на гръцко-българските културни отношения през XIX и XX век. Има многобройни публикации върху историята на гръцкия език, за преподаването на гръцки като чужд език, за историята на новогръцката литература, за ролята на новогръцкото Просвещение в развитието на българското общество през XIX–XX век, както и за връзката между култура и превод.

Предлаганият от доц. д-р Димитрис Румпос учебник е плод на дългогодишната му преподавателска работа с български студенти, изучаващи гръцки език, и студенти в посочените лекционни курсове. Той е своевременно появило се и много подходящо издание за системата на чуждоезиковото обучение и преподаването на новогръцки като чужд език. Трудът е естествено допълнение към изучаването на тази проблематика, разработена в публикуваното през 2007 г. издание на автора: Румпос, Δημήτριος. *Ιστορία και πολιτισμός της Ελλάδας (1453–2000)* (Велико Търново: Издателство „Астарта“, 2007, 210 с.), включващо историята на гръцката култура от 1453 до 2000 г. Учебникът е предназначен предимно за студентите по приложна лингвистика и балканистика във Филологическия факултет на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“.

Изложението се състои от увод (с. 6–7), шест многоделни части, изградени на типологично-хронологичен принцип (с. 8–165), индекс на термините (с. 166 – 170), речник (с. 171–187) и препоръчителна библиография (с. 188–191), общо 191 страници. След всеки раздел са дефинирани основни въпроси, предназначени за упражняване на съответния учебен материал.

Методологията и подходът към структурирането и подбора на включения в изложението материал до голяма степен следват утвърдените модели в световната практика на чуждоезиковото обучение и запознаването с културата на носителите на изучавания език. Тези принципи са недвусмислено заложили особено в част първа: ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ/ЗАПОЗНАВАНЕ С ГЪРЦИЯ, която въвежда читателите в географията, системата на комуникациите, икономиката и туризма, политика и общество, образование и култура с акцент върху религиозните и национал-

ните празници (с. 8–30). Тази част придава подходяща контекстуалност и необходимия общоинформативен фон на последвалото културно-историческо изложение.

Следващите пет части (II–VI) са посветени на основните периоди в древноелинската и византийската културна история. Да бъде поднесена по подходящ и достъпен начин хилядолетната културна история на Гърция и нейното богато културно-историческо наследство в едно толкова кратко изложение, съобразено със спецификите на изучаване на гръцкия като чужд език, е изключително трудна и деликатна задача. С тези предизвикателства авторът Д. Румпос се е справил много успешно.

Той започва своя исторически очерк естествено с ПРАИСТОРИЧЕСКАТА ЕПОХА/ТА ПРОΪΣΤΟΡΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ (с. 31–47), в която е включил най-върховите достижения на протоелинската цивилизация и нейните най-ранни държавни формирания в Егейския свят: ΠΡΟΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΑΙΓΑΙΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ (с. 31–32), последвани от кратък очерк на Критската и Микенската цивилизации (ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, с. 33–39, и ΜΥΚΗΝΑΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, с. 40–46).

Трета част, Η ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΘΟΔΟ ΤΩΝ ΔΩΡΙΕΩΝ/ΕΛΑΔΑ ΣΛΕΔ ΙΔΒΑΝΕΤΟ ΝΑ ΔΟΡΙΪΤΕΣ (с. 48–72), е посветена на две значими за древноелинската цивилизация епохи, Геометричната и Архаичната, и техните специфични културни върхове. Като важен акцент на Архаичната епоха Д. Румпос интерпретира най-характерните проявления на полиса-държава посредством неговите най-ярки представители: Спарта и Атина, полиса, в който се ражда демокрацията и панелинската идея. Като илюстрация в хода на изложението са изведени няколко основополагащи процеси явления в раждането и еволюцията на полисната демокрация: законодателството на Драконт (3.2.1); законодателството на Солон (3.2.2); тиранията на Пизистратидите (3.2.3) и реформите на Клистен (3.2.4). В проследяването на тези социално-политически процеси е пропуснат, за съжаление, един важен момент, какъвто всъщност са реформите на Тезей, към когото традиционно биват отнасяни зараждането и началата на демократичната система в Атина. Но очевидно необходимостта от лаконичност и стегнатост на изложението и специфичното му предназначение са ограничили възможностите за детайлизация.

Част четвърта е посветена на една от най-атрактивните и значими епохи в старогръцката култура: Класическата епоха (ΚΛΑΣΙΚΗ ΕΠΟΧΗ, с. 74–94). Изведени са като доминанти двата грандиозни военни конфликта: Гръко-персийските войни (ΟΙ ΠΕΡΣΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ (490–479 π.Χ.) с трите решаващи за атинската демокрация момента – битката при Маратон (490 г. пр.Хр.); битката при Термопилите (480 г. пр.Хр.) и битката при Саламин (480 г. пр.Хр.); както и Пелопонеската война (Ο ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ, 431–404 π.Χ.). Не е пренебрегнат другият характеризиращ Класическата епоха аспект – разцветът на изкуството и културата. Във фокуса на вниманието, разбира се, стои Златният век на Перикъл (Ο ΧΡΥΣΟΣ ΑΙΩΝΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΗ, с. 80 – 82), който е блестяща демонстрация на предимствата на полисната демокрация, стимулирала политическия, социалния и културния разцвет на Атина и нейната доминираща роля в Атинския морски съюз.

ΑΚΜΗ ΚΑΙ ΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ/ВЪЗХОД И ПАДЕНИЕ НА ЕЛАДА ПРЕЗ ЕЛИНИСТИЧЕСКАТА ЕПОΧА (с. 95–124) е темата, проследена в **част пета** на учебника на Д. Румпос. Тази сложна и многопластова епоха е белязана от фигурата на Александър Велики и неговата кампания на Изток, с която започват големите промени в политиката и културата на елинския свят и активното взаимодействие на елинската цивилизация с културите на заобикалящия ги свят и особено с високите цивилизации на Древния Изток. *Разпадането на държавата на Александър Велики и формирането на елинистическите монархии* (с. 111–114) поражда нова политическа карта и духовен баланс в Източното Средиземноморие. Тази епоха драматично завършва с включването на елинския свят в Римската държава, обречена да се превърне в многовековна Римска империя.

Голямо предизвикателство на автора е решението му да включи в изданието и една **част шеста**, посветена на Византия (с. 125–165), за да затвори хронологически културно-историческия очерк за Гърция с предходното му издание на същата тема *Ιστορία και πολιτισμός της Ελλάδας (1453–2000)*, публикувано през 2007 г. Изложението е организирано в три основни глави. Първата

е посветена на периодизацията на историята на Византийската епоха (1. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΔΩΝ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ, с. 127–129). Втората се спира на основни ключови моменти от политическата история на Византия, проследена посредством политиката на нейните владетели (2. ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ, с. 130–144), започвайки с Константин Велики (306–337 г.) и Юстиниан (527–565 г.), въпреки че тяхното управление напълно се вписва в рамките на Римската империя и Античността. Специално внимание е отделено на управлението на императорите Михаил III (842–867 г.), Василий II (976–1025 г.) и Константин XI Палеолог (1448–1453 г.), чието управление е трагически белязано със завладяването на Константинопол от османците и края на Византийската империя. Към тази глава е приложена таблица на византийските владетели, групирани по династии, която дава добра систематизация на и ориентация в третираната тук проблематика.

Третата глава на част VI е посветена на византийската култура през съответните периоди, дефинирани в първата глава. Авторът е извел основните специфики и тенденции на византийското образование, литература, музика, визуални изкуства, архитектура, които са изцяло подчинени на християнските теми и представи. Представени са най-известните шедеври на изкуството и културата във Византия.

Изключително полезни за изучаващите езика са двете приложения в края на изданието: индексът на термините и понятията и речникът на специфични думи и изрази.

Препоръчителната библиография (с. 188–191) е подбрана внимателно и балансирано като не са пропуснати най-значимите изследвания на български (6 библиографски единици) и гръцки автори (20 библиографски единици), както и преведените на гръцки обобщаващи монографии на най-авторитетни чуждестранни изследвачи (15). Мисля, че препоръчителната библиография щеше да е по-пълна, ако авторът беше включил и някои свои публикации в нея.

Текстовете са богато и елегантно илюстрирани с атрактивни снимки и изображения, карти и схеми, които визуализират и допълват хармонично увлекателното и интересно изложение.

Едно от големите предимства на предлагания учебник е лекият и четивен стил, достъпен за изучаващите новогръцки, адаптиран към нивото на специфичната аудитория и нуждите на преподаването. Към това трябва да се добави и внимателно подбрани и синтезирано поднесен фактологичен материал от една изключително богата област на културно-историческо наследство, каквото е това на Древна Елада и Византия. Синтезираното и лаконично изложение е продиктувано от организацията на учебните планове и необходимостта от съответен учебен материал за подготовка и самоподготовка съобразно тях.

Учебникът би бил особено полезен не само за студентите по приложна лингвистика и балканистика във Филологическия факултет на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, но и за всички изучаващи или владеещите гръцки език, които имат интерес към гръцката история и култура.

Ваня Лозанова-Станчева*

* **Ваня Лозанова-Станчева** – проф. д. изк., Институт за балканистика с център по тракология „Проф. Ал. Фол“, Българска академия на науките, lozanova_vanya@yahoo.com.